

بازخورد: عنصر اساسی آموزش بالینی

محمدرضا دین‌محمدی*، امیر جلالی، فریده باستانی، سرور پرویزی، لیلی بریم‌نژاد

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / پاییز ۱۳۸۸؛ ۹(۳): ۲۷۸ تا ۲۸۲.

مقدمه

ارزیابی، به عنوان تنها عامل مؤثر در شکل‌دهی چگونگی یادگیری دانشجویان در آموزش عالی شناخته شده و کیفیت پیامدهای یادگیری به کیفیت ارزیابی بستگی دارد (۱). این فرایند در قالب ارزیابی تکوینی (formative) و نهایی (summative) صورت می‌گیرد. هدف ارزیابی تکوینی، پایش فرایند یادگیری در حین آموزش و ارائه بازخورد (feedback) به فراگیران و معلم در زمینه موفقیت‌ها و ناکامی‌های یادگیری است. نتیجه بازخورد برای فراگیران، تقویت یادگیری موفق و شناسایی خطاهای یادگیری و اصلاح آنها می‌باشد و برای معلم نیز، اطلاعاتی برای اصلاح آموزش و توصیه به اقدامات ترمیمی فردی یا گروهی به فراگیران فراهم می‌نماید. ارزیابی تکوینی فرایندی است که در طول دوره، برنامه یا ترم آموزشی رخ می‌دهد و جریان پیشرفت فراگیر را دنبال می‌نماید، در حالی که، ارزیابی نهایی، نوعی قضاوت و داوری در مورد کفایت و شایستگی یک فراورده، پروسیجر یا برنامه اتمام یافته می‌باشد و در آموزش عالی، با اختصاص یک نمره در

پایان ترم، دوره یا برنامه آموزشی به فراگیر به انجام می‌رسد و هدف آن تعیین میزان دستیابی دانشجویان به برایندهای مورد انتظار است (۲). در این رابطه، مؤسسه تضمین کیفیت (Quality assurance agency) بیان می‌کند: ارزیابی تکوینی برای پیشرفت و رشد دانشجویان، بازخورد ارائه می‌کند، در مقابل ارزیابی نهایی، موفقیت و شکست دانشجویان را در زمینه عملکرد آنها مورد سنجش قرار می‌دهد. به هر حال، ارزیابی نهایی برای قضاوت و داوری و ارزیابی تکوینی برای ارتقا و بهبود یادگیری است. ارزیابی تکوینی نتایج مثبتی بر یادگیری داشته و با بازخورد مناسب، تفاوت چشمگیری در کیفیت یادگیری ایجاد می‌کند (۱).

پیشینه بازخورد در علوم مختلف و آموزش پزشکی
از لحاظ تاریخی، واژه بازخورد، قدمت طولانی دارد. بازخورد به عنوان یک خصیصه از آموزش پزشکی در نوشته‌های بقراط و دیگر پزشکان معروف یونان باستان مورد بحث قرار گرفته است. مفهوم بازخورد، اخیراً در خیلی از حوزه‌های علم، از جمله ریاضی، مهندسی، علوم اجتماعی، منطق، زیست‌شناسی و اقتصاد استفاده می‌شود (۳). امروزه، مفهوم بازخورد به شکل‌های متفاوت مورد تفسیر و استفاده قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد اجماع و توافق اندکی در تعریف آن وجود دارد (۳).

در مطالعه‌ای که ریدر (Ridder) به شکل فراتحلیل (meta analysis) و مرور مطالعات بر روی تعاریف ارائه شده در مورد بازخورد بین سال‌های ۲۰۰۶-۱۹۹۵ انجام داد، به سه مفهوم اصلی اشاره نمود. او در تعریف

* آدرس مکاتبه: محمدرضا دین‌محمدی (مربی) و دانشجوی دکتری پرستاری

دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی ایران، گروه داخلی - جراحی

دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان.

mdinmohammadi@yahoo.com

امیر جلالی، دانشجوی دکتری پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی

ایران و کارمند دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (jalali_amir@yahoo.com)؛ دکتر فریده

باستانی (fbastani@iums.ac.ir) و دکتر سرور پرویزی (s_parvizi@yahoo.com).

استادیاران گروه پرستاری بهداشت؛ و دکتر لیلی بریم‌نژاد، استادیار گروه پرستاری

کودکان (borimnej@iums.ac.ir) دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم ایران.

این مقاله در تاریخ ۸۷/۱۲/۱۴ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۸/۵/۲۴ اصلاح شده و

در تاریخ ۸۸/۷/۱۴ پذیرش گردیده است.